

Ruoho on vihreämpää aidan tällä puolella

Apteekeissa toimii satojen astmayhdyshenkilöiden maankattava verkosto. OECD on nostanut Suomen esille esimerkkinä, jossa apteekit ovat aktiivisesti mukana suurten kansansairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa.

Menestystarinaksi osoittautuneen Valtakunnallisen astmaohjelman (1994–2004) kylkeen rakennettiin apteekkiohjelma 22 vuotta sitten silloisen Apteekkariliiton farmaseuttisen johtajan **Sirpa Peuran** sinnikkyiden ja astmaohjelman taustaorganisaatioiden ja muiden sidosryhmien tuen avulla.

Apteekkien antamalle neuvonnalle ja paikalliselle yhteistyölle määriteltiin ensimmäistä kertaa kansalliset tavoitteet ja toimintatavat. Astmaohjelman myötä uudistuneet hoitokäytännöt jalkautettiin suunnitelmallisesti apteekkeihin, jotta voitiin varmistaa potilaan saavan yhdenmukaiset ja kattavat tiedot eri terveydenhuollon toimipisteistä.

Apteekit tarttuivat haasteeseen innokkaasti. Jo ensimmäisenä toimintavuotena luotiin noin 500 astmayhdyshenkilöksi nimetyn farmaseutin ja proviisorin maankattava verkosto, joka toimii edelleen. Vuosien varrella apteekkien astmaohjelma on laajentunut kattamaan myös keuhkohtaumataudin, tupakasta vieroituksen, allergiset ja atooppiset sairaudet, sekä viimeisimpänä terveystieteiden Liikkujan Apteekki-konseptin.

Valtakunnallista astmaohjelmaa seurasi Kansallinen allergiaohjelma (2008–2018), jonka päättymisestä huolimatta yhteistyö sen tavoitteiden eteenpäin

viemiseksi jatkuu edelleen. Tuberkuloosin ja keuhkosairauksien asiantuntijajärjestö Filha ry (Finnish Lung Health Association, www.filha.fi/) on järjestänyt tänäkin vuonna alueellisia, moniammatillisia allergia- ja astmakoulutuksia, joihin on kutsuttu mukaan apteekkien astmayhdyshenkilöt. Koulutuksissa väsymättä maata kiertäneet Allergiaohjelman viestintuojat **Erja Tommila** ja **Erkka Valovirta** ovat tulleet sadoille apteekkilaisille tutuiksi. He myös kehottavat apteekkeja osallistumaan perusteilla oleviin alueellisiin allergiatyöryhmiin, joiden tehtävänä on jatkossa suunnitella ja järjestää moniammatillista allergia- ja astmakoulutusta alueella. Eli nyt on hyvä tilaisuus selvittää, onko alueella jo perustettu työryhmä ja miten siihen pääsee mukaan!

Kuten tämän numeron toisessa pääkirjoituksessa astmaohjelman emeritusprofessori **Tari Haahtela** toteaa, astmaohjelmastamme on tullut malli muillekin. Esimerkkinä tästä, maailman arvostetuimpiin lääketietieteellisiin julkaisuihin kuuluva The Lancet Respiratory Medicine on maaliskuussa 2019 julkaisussa artikkelissa kehottanut muita maita ottamaan oppia suomalaisen astmaohjelman saavutuksista. Vakavista astmaoireista kärsivien potilaiden määrä on vähentynyt vuosien 1994 ja 2016 välillä 20 prosentista 2,5 prosenttiin. Samalla astman yhteiskunnalle koituvat kustannukset ovat pienentyneet vuosien 1993 ja 2013 välillä nykyrahaksi muutettuna 330 miljoonasta eurosta 191 miljoonaan euroon, huolimatta siitä, että astmadiagnoosin saaneiden määrä on kasvanut tänä aikana tasaisesti. Tärkeänä elementtinä astmaohjelman onnistuneelle jalkauttamiselle on nähty lääkärin, hoitajien ja apteekkien farmaseuttisen henkilöstön kouluttaminen ja verkostoituminen hoitoketjujen muodostamiseksi, sekä potilaiden opettaminen pahenemisvaiheiden tunnistamiseen ja lääkityksen säätämiseen ohjatun omahoidon keinoin.

Apteekkien astmaohjelma ja muut kansanterveysohjelmat ovat myös ensimmäistä kertaa mukana Farmasian maailmanjärjestön FIP:n keväällä 2019 ilmestyneessä katsauksessa apteekkien roolista tarttumattomien sairauksien ehkäisyssä ja hoidossa. ”Case Finland” on innoittanut Suomalaisten astma- ja allergiaohjelmien esittelyyn Euroopan farmasian opiskelijoille (EPSA) Bulgariassa sekä belgialaisessa apteekikalan lehdessä.

Myös Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD on vuonna 2016 nostanut Suomen esille esimerkkinä, jossa apteekit ovat aktiivisesti mukana suurten kansansairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. OECD kehottaa muitakin maita laajenta-

maan apteekkien roolia terveydenhuollossa. Voidaan siis sanoa, että Allergia- ja astmaohjelmat ja niihin liittyvä apteekkiohjelma ovat kiinnostava vientituote!

Apteekkien arjen tasolla tämä kansainvälinen tunnustus saattaa tuntua hieman etäiseltä. Kiireen ja vaihtuvien lääkärin myötä yhteistyö ei ehkä suju toivotusti, ja aikaa suunnitelmalliselle astmayhdyshenkilötyön toteutukselle ei aina löydy. Kuitenkin apteekkien astmaohjelman ydin koostuu nimenomaan apteekin arjessa tapahtuvista pienistä teoista asiakkaiden hoidon onnistumisen varmistamiseksi. Apteekikäyntinsä jälkeen keuhkohtaumatautipotilas osaa käyttää uutta inhalaattoriaan; pelkkää avavaa lääkettä hakenut astmapotilas ottaakin mukaansa myös hoitavan lääkkeen ja saa muistutuksen kontrollikäynnin tarpeesta; astmaoireista kärsivä uskaltaa käyttää ohjeiden mukaista tupla-annosta lääkkeitään flunssan aikana; allergiaoireinen asiakas saa tilanteeseensa parhaiten sopivat lääkkeet ja ohjauksen niiden käyttöön ilman lääkärissäkäyntiä.

Farmasisteina voimme olla ylpeitä työstämme, jolla on merkitystä. Astma- ja allergiapotilaiden parhaan hoitotasapainon saavuttamiseksi tarvitaan jokaista apteekissa työskentelevää farmasian ammattilaista, oli sitten astmayhdyshenkilö tai ei.

→ **Johanna Salimäki**

Asiantuntijaproviisori, FaL

Suomen Apteekkariliitto

johanna.salimaki@apteekkariliitto.fi

LÄHTEET

International Pharmaceutical Federation (FIP) (2019). Beating non-communicable diseases in the community – The contribution of pharmacists. <https://fip.org/files/fip/publications/NCDs/beating-ncds-in-the-community-the-contribution-of-pharmacists.pdf>

OECD/EU, Health at a Glance: Europe 2016 – State of Health in the EU Cycle, OECD Publishing, Paris, 2016

Talha Khan Burki: Asthma control: learning from Finland's success. *The Lancet Resp Med* 7: 207-208, 2019